

Martina Pamić*
David Jakovljević**

PRIMJENA SAMOSTALNIH MJERA OPREZA PREMA NEUBROJIVIM OSOBAMA

Istražni zatvor predstavlja najrestriktivniju mjeru osiguranja prisutnosti okrivljenika. Njegovo trajanje ograničeno je i ovisi o kazni propisanoj za kazneno djelo koje se okrivljeniku stavlja na teret. U praksi nije rijetko da prije donošenja presude suda prvog stupnja najdulje trajanje istražnog zatvora istekne. Stoga je za otklanjanje razloga zbog kojih je bila primijenjena mjera istražnog zatvora potrebno primijeniti samostalne mjere opreza iz članka 98.a Zakona o kaznenom postupku.

U slučaju postojanja osnovane sumnje da je okrivljenik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti, istražni zatvor može mu se odrediti samo na temelju članka 551. stavka 1. ZKP-a ako postoji vjerojatnost da bi zbog težih duševnih smetnji mogao počiniti teže kazneno djelo. Dakle, neubrojivom okrivljeniku nije moguće odrediti istražni zatvor po nekoj od osnova propisanih člankom 123. stavkom 1. ZKP-a. Ako pak sud, nakon provedenog psihijatrijskog vještačenja, utvrdi da je za otklanjanje takve okrivljenikove opasnosti dostatno njegovo liječenje na slobodi, istražni zatvor može se zamijeniti mjerom opreza liječenja na slobodi (članak 551. stavak 3. ZKP-a).

No što kad neubrojivom okrivljeniku istekne trajanje istražnog zatvora prije donošenja presude? Mogu li mu se odrediti mjere opreza kao samostalne mjere opreza? Ako mogu, koje? One iz članka 98. ZKP-a ili pak ona iz članka 551. stavka 3. ZKP-a? Pod kojim se pretpostavkama mogu odrediti? Od uvođenja instituta samostalnih mjera opreza sudska je praksa raznolika i ne daje jednoznačne odgovore na ova pitanja.

Ključne riječi: istražni zatvor, mjere opreza, samostalne mjere opreza, neubrojive osobe

---

* Martina Pamić, sutkinja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Martina.Pamic@oszg.pravosudje.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-0379-4216>

** David Jakovljević, viši sudski savjetnik na Kaznenom odjelu prvog stupnja Županijskog suda u Zagrebu, David.Jakovljevic@zszg.pravosudje.hr, ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-3104-1086>

1. UVOD

Jedan od većih izazova za kaznenopravnu znanost i praksu predstavlja uređenje pravnog položaja neubrojivih počinitelja protupravnih djela. Tome je tako jer se neubrojive osobe, za razliku od ostalih delinkvenata, pravnim normama ne suprotstavljaju svjesno i voljno s obzirom na to da je njihovo ponašanje uvjetovano psihopatološkim čimbenicima koji djeluju na njihove mentalne i voljne sposobnosti na način da ih onemogućuju da svoje ponašanje usklade s propisima. Priroda njihove bolesti čini ih, s jedne strane, nepredvidivima i opasnim za društvo, a s druge strane nesposobnima da sami štite vlastita prava. Postoji suglasnost da treba uspostaviti odgovarajuće pravne mehanizme kojima će se osigurati dvojaka zaštita – zaštita društva od potencijalno agresivnog ponašanja neubrojivih osoba, koje može predstavljati opasnost za druge, te zaštita neubrojivih osoba, kojima je zbog njihove mentalne insuficijencije nužna pomoć društva.¹

Stoga Zakon o kaznenom postupku² u svom trećem dijelu, *Posebni postupci*, u glavi XVII., uređuje postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama. Potreba da se uredi takav poseban postupak proizlazi iz činjenice da osoba koja je u vrijeme ostvarenja zakonskih obilježja kaznenog djela bila neubrojiva ne čini kazneno djelo. Nedostaje joj, naime, krivnja, pa je djelo koje ona čini protupravno, ne kazneno djelo.³

Članak 551. stavak 1. ZKP-a propisuje posebnu osnovu za određivanje istražnog zatvora neubrojivom okrivljeniku ako postoji vjerojatnost da bi zbog težih duševnih smetnji mogao počinuti teže kazneno djelo. Ako pak sud nakon provedenog psihijatrijskog vještačenja utvrdi da je za otklanjanje takve opasnosti dostatno okrivljenikovo liječenje na slobodi, istražni zatvor može se zamijeniti mjerom opreza liječenja na slobodi (članak 551. stavak 3. ZKP-a). No što kad neubrojivom okrivljeniku isteknu rokovi trajanja istražnog zatvora?

Zakonom o izmjenama i dopunama ZKP-a, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020., iza članka 98., koji propisuje mjere opreza, dodan je članak 98.a, koji propisuje mogućnost određivanja mjera opreza kao samostalnih mjera opreza, i to kada postoje okolnosti iz članka 123. ZKP-a, a istekli su rokovi trajanja istražnog zatvora iz članka 133. ZKP-a. Tako je u ZKP-u devetom novelom uveden novi institut – samostalne mjere opreza, koji za posljedicu u slučaju

---

¹ Škorić, M.; Srdoč, E., Pravni položaj neubrojivih počinitelja protupravnih djela u Republici Hrvatskoj, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 52, br. 4, 2015, str. 933.

² Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 – pročišćeni tekst, 91/12 – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 80/22 i 36/24; dalje: ZKP).

³ Tripalo, D.; Burić, Z., Položaj neubrojivih počinitelja protupravnih djela u kontekstu novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 19, br. 2, 2012, str. 513.

nepridržavanja ima počinjenje novog kaznenog djela – neizvršavanje sudske odluke iz članka 311. Kaznenog zakona,⁴ koji u stavku 3. sankcionira nepridržavanje samostalne mjere opreza, za što se počinitelju može izreći kazna zatvora do dvije godine.

Mjere opreza kao procesni institut sve su donedavno bile u sjeni znanstvenih i stručnih rasprava o istražnom zatvoru. Tom je tako jer su te mjere percipirane kao blaži zahvati u prava okrivljenika, a njihova primjena u praksi nije naišla na veće probleme.⁵ Međutim, tome ipak nije u potpunosti tako s obzirom na to da su uočena nesnalaženja u primjeni samostalnih mjera opreza prema neubrojivim osobama, što je autore i potaknulo na pisanje ovoga rada.

U radu će se dati prikaz neubrojivih osoba u kaznenom pravu, primjena istražnog zatvora, mjera opreza i samostalnih mjera opreza općenito te prema neubrojivim osobama, kao i prikaz sudske prakse koja se odnosi na primjenu samostalnih mjera opreza prema neubrojivim osobama. Konačno, ponudit će se i odgovori na otvorena pitanja.

2. NEUBROJIVE OSOBE U KAZNENOM PRAVU

Ubrojivost je *primus omnium* od četiri sastojka koje KZ/11 propisuje nužnima za postojanje krivnje.⁶ U kaznenom postupku ubrojivost se pretpostavlja, dok se neubrojivost dokazuje. Dva su bitna obilježja ubrojivosti – njezina intelektualna i voljna sastavnica. Pod intelektualnom sastavnicom ubrojivosti razumije se mogućnost shvaćanja značenja vlastitog postupanja, to jest protupravnosti djela. S druge strane, voljna sastavnica označava mogućnost vladanja vlastitom voljom, odnosno sposobnost suzdržati se od protupravnog postupanja.⁷

Kod neubrojive osobe postoji psihički proces donošenja odluke da počini protupravno djelo, ali takva volja nije, kao kod ubrojive osobe, proizašla iz slobodnog misaonog procesa u kojem bi se ta osoba, u dvojbi između postupanja u skladu s pravnom normom i protupravnog ponašanja, opredijelila za ovo potonje. Volja, odnosno odluka neubrojive osobe da poduzme protupravnu radnju, posljedica je njezinih duševnih smetnji, zbog kojih ona nije mogla ispravno rasuđivati niti slobodno odlučivati.⁸

---

⁴ Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/11, 144/11, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23 i 36/24; dalje KZ/11).

⁵ Pleić, M.; Budimlić, T., Mjere opreza u kaznenom postupku – prijepori oko samostalne opstojnosti i trajanja te druga otvorena pitanja, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 28, br. 2, 2021, str. 272.

⁶ Škorić, M.; Srdoč, E., *op. cit.* u bilj. 1, str. 934.

⁷ Tripalo, D.; Burić, Z., *op. cit.* u bilj. 3, str. 503.

⁸ Novoselec, P.; Martinović, I., *Komentar Kaznenog zakona, I. knjiga: opći dio*, Narodne novine, Zagreb, 2019, str. 174.

Biti ubrojiv znači biti sposoban za krivnju, pa, u skladu s člankom 24. stavkom 1. KZ/11, neubrojiva osoba nije kriva i ne može joj se izreći kazna (*nulla poena sine culpa*). Neubrojiva je ona osoba koja u vrijeme ostvarenja protupravnog djela nije mogla shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnog duševnog razvitka ili neke druge teže duševne smetnje (članak 24. stavak 2. KZ/11). Dakle, neubrojiva osoba ne čini kazneno, nego protupravno djelo.⁹ Predmet je postupka protupravno djelo (*actus reus*), ali ne i krivnja (*mens rea*).¹⁰

Kada neubrojiva osoba ostvari obilježja protupravnog djela, u kaznenom postupku koji se protiv nje vodi moraju se utvrditi svi ostali elementi kaznenog djela (radnja, biće i protupravnost), dok se u pogledu sastojaka krivnje iz članka 23. KZ/11 moraju utvrditi svi sastojci osim ubrojivosti. Dakle, iako neubrojiva osoba nije kriva, mora se utvrditi je li njezino postupanje bilo namjerno ili nehajno jer kad bi se utvrdilo da počinitelj kod isključivo namjernih ili nehajnih oblika nije postupao s tim elementima krivnje, ne bi se moglo utvrditi da je počinio protupravno djelo.¹¹

Način postupanja prema neubrojivim osobama rezultat je nastojanja da se pomire različite potrebe. Naime, jasno je da neubrojive osobe nisu krive za protupravno djelo, pa im se i ne upućuje prijekor, međutim, te osobe i dalje mogu predstavljati opasnost za društvo (ali i sebe). Iz navedenoga slijedi da je potrebno uravnotežiti potrebe društva da zaštiti bitna pravna dobra (npr. slobodu, tjelesnu cjelovitost, imovinu drugih) i potrebe neubrojivih osoba da im se pruži odgovarajuća medicinska pomoć. Ta se ravnoteža u kaznenom materijalnom pravu odražava „kroz nekažnjavanje neubrojivih osoba, ali i kroz zadržavanje mogućnosti da se prema takvim osobama primijene druge mjere. U kaznenom procesnom pravu ona se odražava kroz provođenje posebnog postupka u kojem se utvrđuju činjenice počinjenja protupravnog djela i počiniteljeve opasnosti te se izriču mjere kojima se ta opasnost, ako postoji, na odgovarajući način otklanja.“¹²

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku o punoljetnim počiniteljima kaznenih djela prema vrsti odluke u 2023. te su godine donesene tzv. utvrđujuće presude protiv 176 neubrojivih osoba.¹³ Njih gotovo dvije trećine (63 %) počinilo je protupravna djela zakonskih obilježja kaznenih djela protiv osobne slobode (79 osoba) i protiv života i tijela (32 osobe).

---

⁹ *Ibid.*, str. 163–166.

¹⁰ Tripalo, D.; Burić, Z., *op. cit.* (bilj. 3), str. 516.

¹¹ Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj I Kž 107/2018-4, od 25. travnja 2018.

¹² Tripalo, D.; Burić, Z., *op. cit.* (bilj. 3), str. 501–502.

¹³ U 2022. i 2021. takve su presude donesene protiv 178 osoba, a u 2020. protiv njih 132.

Istraživanje na uzorku od 393 muške osobe koje su ostvarile protupravno djelo u stanju neubrojivosti pokazalo je da najveći broj ispitanika boluje od shizofrenije (59,13 %), a najmanji broj od organskih duševnih poremećaja i epilepsije (7,74 %). Ostale bolesti od kojih ispitanici boluju jesu mentalna retardacija (12,1 %), alkoholizam (11,8 %) te granični poremećaj ličnosti i psihopatija (9,3 %).¹⁴

Neubrojivost mora postojati u vrijeme ostvarenja protupravne radnje, kako to propisuje i članak 549. ZKP-a. Ubrojivost, odnosno neubrojivost pojedinog okrivljenika, može odrediti samo sudski vještak psihijatrijske struke, koji će, osim o ubrojivosti, u svojem nalazu i mišljenju ocijeniti je li kod okrivljenika utvrđena opasnost da bi zbog duševne smetnje uslijed koje je nastupila neubrojivost mogao u budućnosti počinuti teže kazneno djelo. Osim opasnosti za počinjenje težeg kaznenog djela zbog duševne smetnje, vještak će se u svom nalazu i mišljenju očitovati i o potrebi prisilnog smještaja okrivljenika ili njegovom eventualnom psihijatrijskom liječenju na slobodi. Pri davanju nalaza i mišljenja vještak će navesti i je li okrivljenik raspravno sposoban, o čemu će ovisiti provođenje dokazne radnje ispitivanja neubrojivog okrivljenika, kao i njegovo sudjelovanje na raspravi.

Iako neubrojiva osoba nije kriva, to ne znači da na strani te osobe ne postoji voljni element. Naime, i kod neubrojivog okrivljenika postoji volja, samo što je ona rezultat biopsihološkog stanja uslijed kojeg osoba nije mogla ispravno i smišljeno rasuđivati niti odlučivati, pa iz tog razloga za kazneno djelo nije kriva, za razliku od voljnog misaonog procesa ubrojive osobe, koja se u unutarnjim dvojabama opredijelila za nepravu, iako se mogla opredijeliti za pravo.¹⁵ Neubrojivi počinitelj zna što i zašto čini, dakle ima svijest i volju, no one su pogrešno formirane zbog njegova psihičkog stanja, pa se stoga ne radi o pravno relevantnoj svijesti i volji, koja bi bila izvan granica njegove duševne smetnje.

Vrhovni sud Republike Hrvatske rekao je da kod neubrojive osobe postoji psihički proces donošenja odluke za poduzimanje određene radnje, odnosno protupravnog djela. Takav psihički proces nije, kao kod zdrave osobe, proizašao iz slobodnog misaonog procesa u kojem bi se ta osoba, u dvojbi oko postupanja sukladno pravnoj normi i protupravnog ponašanja, opredijelila za nepravu. Odluka neubrojive osobe da poduzme protupravnu radnju posljedica je njezinih duševnih smetnji, zbog kojih ona nije mogla pravilno rasuđivati niti slobodno odlučivati, jer upravo iz tih duševnih smetnji proizlazi motiv njezina ponašanja. Dakle, i kod neubrojive osobe postoji namjera usmjerena na počinjenje protupravne radnje, ali ona je determinirana njezinim duševnim

---

¹⁴ Treursić, I.; Žarković Palijan, T.; Kovačević, D.; Pavelić Tremac, A., Obilježja kaznenih djela kod neubrojivih počinitelja, *Policija i sigurnost*, vol. 24, br. 1, 2015, str. 48–52.

¹⁵ Garačić, A., *Kazneni zakon u sudskoj praksi, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Opći dio, Glave I. do VIII.*, Libertin naklada, Rijeka, 2023, str. 176.

smetnjama, a upravo zbog takva njezina pogrešnog formiranja isključena je sposobnost neubrojive osobe za krivnju kao pretpostavka postojanja kaznenog djela.¹⁶

3. ISTRAŽNI ZATVOR PROTIV NEUBROJIVE OSOBE

Pravo na slobodu temeljno je ljudsko pravo, pa istražni zatvor s aspekta zaštite ljudskih prava predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja osobne slobode čovjeka.¹⁷

Članak 5. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁸ dopušta ograničenje prava na osobnu slobodu u šest taksativno navedenih slučajeva, među kojima je, pod točkom e), lišenje slobode ako se radi o „pritvaranju umobolnika“.¹⁹

Pitanje određivanja istražnog zatvora prema neubrojivom počinitelju regulirano je Glavom XXVII. ZKP-a. Člankom 551. ZKP-a propisano je da se, osim u slučajevima kada se prema ZKP-u može odrediti istražni zatvor protiv okrivljenika, takav zatvor može odrediti i ako postoji vjerojatnost da bi okrivljenik koji je u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv mogao zbog težih duševnih smetnji počiniti teže kazneno djelo. Prije određivanja istražnog zatvora pribavit će se mišljenje vještaka psihijatra o ovoj opasnosti okrivljenika. O određivanju istražnog zatvora po ovom osnovu izvijestit će se uprava zatvora radi upućivanja okrivljenika u zdravstvenu ustanovu u smislu članka 135. stavka 2. ZKP-a.

Ako je neubrojivom okrivljeniku određen istražni zatvor, on se mora izvršavati u odgovarajućoj ustanovi.²⁰ Određivanjem istražnog zatvora neubrojivom okrivljeniku po posebnoj zakonskoj osnovi omogućit će mu se potrebna liječnička skrb, zbog čega mu možda na kraju postupka neće morati biti izre-

---

¹⁶ Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj I Kž-413/2020-4, od 17. prosinca 2020.

¹⁷ Saračević Moslavac, A., *Krajnost oduzimanja slobode mjerom istražnog zatvora*, 2019, str. 1, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1256> (19. 10. 2024.).

¹⁸ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine“, Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10 i 13/17; dalje: Konvencija).

¹⁹ Engl. *persons of unsound mind*, fr. *un aliéne*. Hrvatski prijevod očito nije primjeren niti je u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom.

²⁰ Članak 135. stavak 2. ZKP-a: Okrivljenik protiv kojeg je određen istražni zatvor iz osnova navedenih u članku 551. stavku 1. ovog Zakona bit će odlukom upravitelja zatvora upućen u bolnicu za osobe lišene slobode ili odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu, koja je dužna primiti okrivljenika i pružiti mu potrebnu zdravstvenu skrb, uz sva prava koja okrivljenik ima prema odredbama ove Glave i drugih propisa o izvršavanju istražnog zatvora.

čena mjera prisilnog smještaja. Time se također ispunjava konvencijska obveza da način izvršavanja istražnog zatvora mora biti u vezi s osnovom iz koje je istražni zatvor određen.²¹

Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, svrha oduzimanja slobode neubrojivim osobama jest otklanjanje opasnosti koju predstavljaju primjenom odgovarajućeg medicinskog postupka i zato je nužno da se ono provodi u bolnici, klinici ili drugoj odgovarajućoj ustanovi ustanovljenoj radi smještaja takvih osoba (*Ashingdane protiv Ujedinjene Kraljevine*, 8225/78, 28. svibnja 1985.).²²

Prema Izvješću o stanju i radu kaznionica, zatvora, odgojnih zatvora i centara za 2021. godinu tijekom 2021. u zatvorski je sustav zaprimljeno 139 osoba kojima je određen istražni zatvor na temelju članka 551. stavka 1. ZKP-a,²³ od čega ih je 120, odnosno 86,33 %, do donošenja pravomoćnog rješenja o prisilnom smještaju i liječenju bilo smješteno u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu. Uslijed poteškoća u realizaciji smještaja ovih osoba u odgovarajućoj psihijatrijskoj ustanovi broj osoba koje su smještene u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu kontinuirano raste te je tijekom 2021. povećan za 14,29 % u odnosu na 2020. te za čak 53,85 % u odnosu na 2019. Prosječan boravak ovih osoba u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu jest 140 dana.

Također, u Republici Hrvatskoj, prema istraživanju, 35 % zatvorske populacije ima status istražnih zatvorenika, što je iznad europskog prosjeka, koji je 26 %. Statistički pokazatelji upućuju na porast broja istražnih zatvorenika, pa se postavlja pitanje je li porast broja istražnih zatvorenika rezultat objektivnih potreba kaznenog postupka ili posljedica jačanja represije u kaznenom postupku.²⁴

Kao što je u uvodu navedeno, istražni zatvor prema neubrojivoj osobi može se izreći samo na temelju članka 551. ZKP-a, nakon prethodno pribavljenog nalaza i mišljenja psihijatrijskog vještaka, koji će utvrditi postoji li na strani neubrojivog okrivljenika opasnost da bi zbog duševne smetnje, zbog koje je nastupila neubrojivost u vrijeme ostvarenja protupravnog djela, mogao počinuti teže kazneno djelo. U praksi se često susrećemo s optužnicama²⁵ državnog odvjetnika²⁶ u kojima se predlaže produljiti istražni zatvor na temelju članka 551.

---

²¹ Tripalo, D.; Burić, Z., *op. cit.* u bilj. 3, str. 527–529.

²² Škorić, M.; Srdoč, E., *op. cit.* u bilj. 1, str. 941.

²³ 2017. je bilo 89 osoba, 2018. njih 90, 2019. njih 78, a 2020. njih 105.

²⁴ Bitanga, M.; Bilušić, I., Opasnost od ponavljanja djela i određivanje istražnog zatvora – iudex, quo vadis?, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 28, br. 2, 2021, str. 243–246.

²⁵ Iz optužnice Općinskog kaznenog državnog odvjetništva u Zagrebu: „Na temelju članka 123. stavka 1. točke 3. i članka 551. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku predlažem da se protiv okrivljenika produlji istražni zatvor.“

²⁶ U optužnici OKDO Zagreb pored tražene opasnosti iz članka 551. ZKP-a ističu se i razlozi koji se uobičajeno ističu kod prijedloga za primjenu istražnog zatvora na temelju zakonskih osnova iz članka 123. ZKP-a: „Opasnost od ponavljanja kaznenih djela razvidna je

stavka 1. ZKP-a, a u kojima se nerijetko spominje opasnost propisana člankom 123. ZKP-a, što je pogrešno, jer dolazi do kolizije dviju različitih istražnozatzvorskih osnova za određivanje istražnog zatvora. Tako je Vrhovni sud Republike Hrvatske²⁷ istaknuo da „iskazani stupanj kriminalne volje nije od važnosti za odlučivanje o daljnjoj primjeni mjere istražnog zatvora po osnovi iz članka 551. stavka 1. ZKP-a“. Vrhovni sud²⁸ također je istaknuo da odredbe članka 123. i članka 551. ZKP-a, svaka za sebe, predstavljaju samostalnu i zasebnu osnovu za istražni zatvor te ih nije moguće kumulirati. Autori su stava, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske, da se istražni zatvor na temelju članka 123. stavka 1. ZKP-a može odrediti isključivo tzv. ubrojivim počiniteljima, a u slučaju neubrojivog počinitelja, koji bi zbog težih duševnih smetnji mogao počinuti teže kazneno djelo, može se odrediti samo na temelju članka 551. stavka 1. ZKP-a.

4. MJERE OPREZA I SAMOSTALNE MJERE OPREZA – OPĆENITO I KOD NEUBROJIVIH OSOBA

Do donošenja Zakona o kaznenom postupku iz 1997. hrvatski kazneni postupak nije poznao institut mjera opreza. Konvencijsko pravo također ne sadrži pojam mjera opreza, a ishodište za tumačenje i primjenu alternativa istražnom zatvoru može se pronaći u članku 5. stavku 3. Konvencije, prema kojem se puštanje na slobodu može uvjetovati davanjem jamstva da će osoba pristupiti suđenju. Sadržaj mjera opreza u pravu Europske unije nalazi se u mjerama nadzora (*supervision measures*) iz Okvirne odluke o primjeni načela uzajamnog priznavanja odluka o mjerama nadzora među državama članicama Europske unije kao alternative privremenom pritvoru te u zaštitnim mjerama (*protection measure*) iz Direktive 2011/99/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o europskom nalogu za zaštitu.²⁹

---

iz činjenice da je okrivljenik kazneno osuđivan zbog kaznenog djela prijetnje na štetu majke. Nasilno rješavanje obiteljskih konflikata razvidno je i iz prekršajnih presuda kojima je okrivljenik oglašavan krivim zbog prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Pored toga, iz do sada provedenih dokaza proizlazi da je okrivljenik ovisnik o drogama te u vrijeme krize njegovo ponašanje eskalira, nije ga u stanju obuzdati te se nasilnički ponaša prema supruzi, dok iz psihijatrijskog nalaza i mišljenja također proizlazi da je okrivljenik neubrojiva osoba koja je opasna za okolinu te postoji vjerojatnost da bi zbog težih duševnih smetnji, zbog kojih je nastupila njegova neubrojivost, mogao počinuti teže kazneno djelo te je indicirana potreba njegovog smještaja u psihijatrijskoj ustanovi.“

²⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, rješenje poslovni broj II Kž 197/2019 od 3. lipnja 2019.

²⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, rješenje poslovni broj II Kž 29/2020-4 od 22. siječnja 2020.

²⁹ Pleić, M.; Budimlić, T., *op. cit.* u bilj. 5, str. 274–277.

Zakon, osim mjera poput istražnog zatvora, kojim se privremeno oduzima temeljno ljudsko pravo na osobnu slobodu, predviđa primjenu blažih mjera, koje se sastoje samo u ograničenju toga prava. Ograničenje je sadržano u restrikcijama koje pogađaju okrivljenikove mogućnosti na uspostavljanje ili održavanje kontakata, odnosno posjećivanje određenih mjesta i slično.³⁰ Također obuhvaćaju i ograničenja prava koja su isključena iz područja osobne slobode *stricto sensu*, poput obavljanja određenih poslovnih aktivnosti.³¹

Mjere opreza jesu procesne odluke, a svrha im je da se prije donošenja presude brzo i učinkovito suzbije protupravno stanje i onemogući počinitelja da nastavi s *činjenjem* protupravnih djela.³²

Posljednjih godina aktualiziralo se pitanje samostalne opstojnosti i trajanja mjera opreza. Prijepori oko tog pitanja rezultirali su izmjenama i dopunama ZKP-a iz 2019. tako što su izrijekom uvedene samostalne mjere opreza, koje se mogu primjenjivati i nakon što su okrivljeniku protekli rokovi trajanja istražnog zatvora.³³

Mjere su se opreza i prije izmjena 2019. mogle izricati samostalno, odnosno neovisno o rokovima trajanja istražnog zatvora. Međutim, takvo rješenje bilo je manjkavo zbog nemogućnosti sankcioniranja kršenja mjera opreza određenih nakon isteka rokova trajanja istražnog zatvora. No ZKP je 2019. napokon afirmirao mogućnost samostalnog karaktera mjera opreza.³⁴ Dakle, zakonodavna intervencija u odredbe o mjerama opreza 2019. izravan je odgovor na dvojbe vezane uz pitanje (ne)mogućnosti određivanja mjera opreza po isteku rokova trajanja istražnog zatvora iz članka 133. ZKP-a.

S obzirom na to da se kršenjem samostalnih mjera opreza čini kazneno djelo neizvršavanja sudske odluke iz članka 311. stavka 3. KZ/11., postavlja se pitanje pravnih posljedica nepoštivanja pojedine odluke. Tako se kršenje mjera opreza sankcionira procesnopravnim instrumentom (istražnim zatvorom) u okviru istoga postupka, dok će kršenje samostalnih mjera opreza rezultirati novim kaznenim postupkom, s mogućnošću izricanja kazne zatvora do dvije godine, ali i određivanja istražnog zatvora u tijeku postupka. Time se dovodi u pitanje ustavno načelo jednakosti građana pred zakonom. Naime, radi se o nepoštivanju mjera čiji je sadržaj identičan, ali se sankcije za takvo ponašanje drastično razlikuju.³⁵

---

³⁰ Krapac, D. *et al.*, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2015, str. 363.

³¹ Pleić, M.; Budimlić, T., *op. cit.* u bilj. 5, str. 273.

³² Garačić, A., *Zakon o kaznenom postupku u sudskoj praksi, Knjiga prva (Glava I. – Glava XIX.)*, Libertin naklada, Rijeka, 2018.

³³ Pleić, M.; Budimlić, T., *op. cit.* u bilj. 5, str. 271.

³⁴ *Ibid.*, str. 286–298.

³⁵ *Ibid.*, str. 289.

Kao što je prethodno navedeno, u članku 551. stavku 3. ZKP-a propisano je da se istražni zatvor određen protiv okrivljenika koji je u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv može zamijeniti mjerom opreza liječenja na slobodi ako sud, nakon provedenog vještačenja, utvrdi da je za otklanjanje okrivljenikove opasnosti iz stavka 1. toga članka dostatno njegovo liječenje na slobodi. Nadalje, propisuje se da će u rješenju kojim se nalaže liječenje na slobodi sud odrediti psihijatrijsku ustanovu koja će provoditi liječenje i obvezu obavještavanja suda o tijeku liječenja okrivljenika minimalno svaka dva mjeseca. Mjera opreza iz članka 551. stavka 3. ZKP-a može trajati dok za to postoje zakonski uvjeti, a najdulje do pravomoćnosti presude, i njezino trajanje nije ograničeno rokovima trajanja istražnog zatvora. Dakle, neubrojivoj osobi moguće je odrediti samo jednu mjeru opreza, i to onu iz članka 551. stavka 3. ZKP-a – liječenje na slobodi, i to tek nakon što se vještak psihijatar očitovao o tome da je takav način liječenja neubrojive osobe moguć na slobodi. Stoga neubrojivom počinitelju nije moguće odrediti neku drugu mjeru opreza iz članka 98. ZKP-a jer se te mjere opreza mogu odrediti samo u slučaju postojanja okolnosti iz članka 123. ZKP-a,³⁶ prema tzv. ubrojivim počiniteljima.

Mjere opreza iz članka 98. ZKP-a mogu odrediti sud ili državni odvjetnik. Međutim, mjeru opreza iz članka 551. stavka 3. ZKP-a može odrediti samo sud. Time je zakonodavac istaknuo potrebu posebnog tretmana takvih okrivljenika. *Ratio* mjere opreza liječenja na slobodi jest otklanjanje opasnosti „forenzički opasnog okrivljenika“.³⁷

5. SAMOSTALNE MJERE OPREZA KOD NEUBROJIVIH OSOBA S OSVRTOM NA SUDSKU PRAKSU

Neubrojivim je osobama, sukladno ZKP-u, moguće odrediti samo jednu mjeru opreza, i to onu liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a. No što u slučaju kada kod neubrojivih počinitelja protupravnih djela istekne najdulje trajanje istražnog zatvora? Autori su pretragom sudske prakse naišli na raznolika rješenja, što upućuje na zaključak da primjena samostalnih mjera

---

³⁶ Iz rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske poslovni broj II Kž 415/2018-4 od 26. listopada 2018.: „Budući da iz nalaza i mišljenja vještakinje jasno proizlazi da je u vrijeme počinjenja djela optuženik bio neubrojiv, kao i opasnost da bi isti zbog težih duševnih smetnji mogao počinuti teže kazneno djelo, ispunjene su sve pretpostavke propisane člankom 551. stavkom 1. ZKP-a za produljenje istražnog zatvora protiv optuženika. U ovoj situaciji isključena je mogućnost primjene mjera opreza iz članka 98. ZKP-a, koju predlaže žalitelj, jer se te mjere opreza mogu odrediti samo kod postojanja okolnosti iz članka 123. ZKP-a, što ovdje niti nije slučaj, jer je protiv okrivljenika primijenjen istražni zatvor iz osnove u članku 551. stavku 1. ZKP-a.“

³⁷ Tripalo, D.; Burić, Z., *op. cit.* u bilj. 3, str. 526–527.

opreza kod neubrojivih osoba predstavlja pravno pitanje kod kojeg je sudska praksa neujednačena te ne daje jednoznačan odgovor na gore postavljeno pitanje. To se odnosi ne samo na prvostupanjske nego i na drugostupanjske sudove. U ovome dijelu rada autori će dati prikaz recentne relevantne sudske prakse.

Rješenjem izvanraspravnog vijeća Općinskog kaznenog suda u Zagrebu³⁸ neubrojivoj je optuženici ukinut istražni zatvor te su joj određene samostalne mjere opreza zabrana približavanja oštećenima te zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s njima. Navedene samostalne mjere opreza određene su unatoč činjenici da je na održanom ročištu branitelj predložio liječenje na slobodi. Na navedeno rješenje ni obrana ni, nažalost, državni odvjetnik nisu podnijeli žalbu.

Rješenjem optužnog vijeća Općinskog kaznenog suda u Zagrebu³⁹ neubrojivom okrivljeniku ukinut je istražni zatvor te su mu određene samostalne mjere opreza zabrana posjećivanja određene adrese, obveza redovitog javljanja u kliniku za psihijatriju, zabrana približavanja oštećeniku te zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s njim. U obrazloženju je navedeno da su navedene samostalne mjere opreza određene zbog zaštite oštećenika, dok će se samostalnom mjerom opreza obveze redovitog javljanja u kliniku za psihijatriju okrivljenik držati pod nadzorom i time će se utjecati na otklanjanje iteracijske opasnosti. U odnosu na tu samostalnu mjeru opreza potrebno je napomenuti dvije stvari. Prvo, mjera opreza obveze redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu iz članka 98. stavka 2. točke 3. ZKP-a podrazumijeva isključivo javljanje policiji, sudu ili državnom odvjetništvu.⁴⁰ Jasno je da se to odnosi i na tu mjeru opreza kao samostalnu mjeru opreza. Drugo, ista svrha koja se, prema stavu optužnog vijeća, postiže navedenom samostalnom mjerom opreza postigla bi se samostalnom mjerom opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a.

Rješenjem izvanraspravnog vijeća Općinskog kaznenog suda u Zagrebu⁴¹ neubrojivom optuženiku ukinut je istražni zatvor te mu je određena samostalna mjera opreza obveza redovitog javljanja klinici za psihijatriju. Prije svega, ovdje se ponovno upućuje na gore citirano rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, prema kojem se može odrediti obveza redovitog javljanja samo policiji, sudu ili državnom odvjetništvu. U navedenom rješenju iteracijska opasnost obrazlaže se optuženikovom bolešću – paranoidnim psihotičnim poremećajem te činjenicom da je psihijatrijskim vještačenjem utvrđeno da postoji vjerojatnost da bi optuženik zbog težih duševnih smetnji, zbog kojih je nastupila neubrojivost, mogao počinuti teže kazneno djelo. Zaključno se navodi da će se određenom samostalnom mjerom opreza utjecati na zdravstveno stanje

---

³⁸ Općinski kazneni sud u Zagrebu, poslovni broj Kv-501/2022 od 15. travnja 2022.

³⁹ Općinski kazneni sud u Zagrebu, poslovni broj Kov-1151/2022-6 od 25. studenog 2022.

⁴⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, poslovni broj II Kž 176/2018-6 od 24. svibnja 2018.

⁴¹ Općinski kazneni sud u Zagrebu, poslovni broj Kv-1178/2023-25 od 13. listopada 2023.

optuženika. Očito je da se ista svrha postiže samostalnom mjerom opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a. Na navedeno rješenje optuženik se žalio te je rješenjem Županijskog suda u Zagrebu⁴² pobijano rješenje ukinuto zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP-a jer su razlozi o odlučnim činjenicama nejasni i u znatnoj mjeri proturječni. Prema zanimljivom stavu Županijskog suda u Zagrebu, „S obzirom na to da je provedenim psihijatrijskim vještačenjem utvrđeno da je optuženik tempore criminis bio neubrojiv, da postoji opasnost da bi zbog težih duševnih smetnji mogao počinuti teže kazneno djelo te je indiciran smještaj u psihijatrijsku ustanovu, nije moguće primijeniti blaže mjere opreza iz članka 98. stavka 1. i 2. u vezi članka 98.a ZKP-a, niti mjeru opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a. Kako je u konkretnom slučaju isteklo maksimalno vrijeme za primjenu istražnog zatvora, više nije moguće optuženiku produljiti istražni zatvor iz zakonske osnove propisane u članku 551. stavku 1. ZKP-a, a s obzirom na okrivljenikovo zdravstveno stanje, nužan je smještaj u psihijatrijsku ustanovu, ukazuje se prvostupanjskom sudu da je prisilni smještaj osoba s duševnim smetnjama reguliran odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, u dijelu odredaba koje se odnose na prisilno zadržavanje i prisilni smještaj, a provodi se u izvanparničnom postupku.“ U povodu rješenja županijskog suda doneseno je novo rješenje,⁴³ kojim je optuženiku samo ukinut istražni zatvor, dok eventualno razmatranje primjene samostalnih mjera opreza nije uopće spomenuto.

Nadalje, rješenjem izvanraspravnog vijeća Općinskog suda u Rijeci⁴⁴ neubrojivom optuženiku ukinut je istražni zatvor te su mu određene samostalne mjere opreza zabrane približavanja oštećenicama, zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s njima, zabrana uhođenja ili uznemiravanja oštećenica te udaljenje iz doma. U obrazloženju navedenog rješenja navodi se: „Iako ZKP izričito ne propisuje da se samostalne mjere opreza iz članka 98.a ZKP-a primjenjuju i prema neubrojivoj osobi, primjenu citirane odredbe treba u odnosu na neubrojive osobe tumačiti ekstenzivno na način da treba uzeti u obzir razloge zbog kojih je bio određen istražni zatvor protiv optuženika, specifičnost okolnosti te opasnost koja se nastoji prevenirati, s osnovama sumnje da se radi o neubrojivoj osobi koja bi zbog težih duševnih smetnji mogla počinuti kazneno djelo, odnosno da se takva zakonska odredba može primijeniti i u odnosu na osobu koja je osnovano sumnjiva u odnosu na protupravna djela počinjena u neubrojivom stanju te za koju postoji vjerojatnost da bi zbog težih duševnih smetnji mogla počinuti kazneno djelo.“ Ovako tumačenje članka 98.a ZKP-a autori ipak drže preekstenzivnim. Nadalje se u obrazloženju na-

---

⁴² Županijski sud u Zagrebu, poslovni broj Kv II-1835/2023-3 od 3. studenog 2023.

⁴³ Općinski kazneni sud u Zagrebu, poslovni broj Kv-1408/2023-12 od 5. siječnja 2024.

⁴⁴ Općinski sud u Rijeci, poslovni broj Kv-197/2023 od 7. ožujka 2023.

vedenog rješenja navodi da je „*odlučujući o vrsti samostalnih mjera opreza vijeće imalo u vidu motivaciju okrivljenika na činjenje protupravnih djela...*“. Autori ovdje ističu da se kod nebrojivih počinitelja ne može „odlučivati o vrsti samostalnih mjera opreza“, odnosno ne postoji mogućnost izbora samostalne mjere opreza s obzirom na to da se kod nebrojivih počinitelja, prema stavu autora, može primijeniti isključivo samostalna mjera opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a. Županijski sud u Rijeci⁴⁵ žalbu optuženika odbio je kao neosnovanu.

Rješenjem optužnog vijeća Općinskog suda u Koprivnici⁴⁶ nebrojivom okrivljeniku ukinut je istražni zatvor te mu je određena samostalna mjera opreza zabrane približavanja žrtvi na udaljenost manju od 20 metara. Na održanom ročištu državni je odvjetnik predložio da se okrivljeniku odredi samostalna mjera opreza zabrane približavanja žrtvi jer smatra da i dalje postoji opasnost da bi okrivljenik mogao ponoviti kazneno djelo. Iz obrazloženja navedenog rješenja proizlazi da će se „*mjerom opreza zabrane približavanja žrtvi na udaljenost manju od 20 metara spriječiti da okrivljenik ponovi kazneno djelo, odnosno da počini kakvo teže kazneno djelo, a dat će mu se i prilika da korigira svoje ponašanje u skladu sa zakonskim normama, s obzirom na to da je i sam naveo da je sada svjestan da se mora pridržavati terapije psihijatra, s time da je i vještak psihijatar u svom nalazu i mišljenju naveo da je okrivljeniku potrebno dugotrajno liječenje*“. Iz navedenog je potpuno jasno da mjera opreza zabrane približavanja žrtvi nije podobna za ostvarenje cilja pridržavanja terapije i liječenja, nego da je za to potrebna primjena samostalne mjere opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a.

Na navedeno rješenje okrivljenik je podnio žalbu te je ono rješenjem Županijskog suda u Varaždinu⁴⁷ ukinuto i vraćeno prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje. Autori ovo rješenje drže važnim s obzirom na to da je u njemu točno i kvalitetno obrazloženo pravno pitanje koje je predmet ovoga rada. Drugostupanjski sud utvrdio je da je prvostupanjski sud ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP-a jer se „*u izreci pobijanog rješenja*⁴⁸ *ne navodi druga, posebna istražnozatvorska osnova na kojoj prvostupanjski sud temelji svoju odluku o određivanju samostalne mjere opreza, iz čega se može zaključiti da se takva odluka prvostupanjskog suda zasniva na postojanju istražnozatvorske osnove po kojoj je istražni zatvor okrivljeniku do njegovog ukidanja bio određivan i produljivan (istražnozatvorska osnova iz članka 551. stavka 1. ZKP-a.)*. Međutim, prvostupanjski sud u obrazloženju pobijanog rješenja ne obrazlaže ranije navede-

---

⁴⁵ Županijski sud u Rijeci, poslovni broj Kž-222/2023-3 od 6. rujna 2023.

⁴⁶ Općinski sud u Koprivnici, poslovni broj Kov-75/2023-31 od 9. kolovoza 2023.

⁴⁷ Županijski sud u Varaždinu, poslovni broj Kž-496/2023-4 od 28. kolovoza 2023.

⁴⁸ U kojoj se određuje samostalna mjera opreza.

ne pretpostavke za istražni zatvor propisane u članku 551. stavku 1. ZKP-a, nego samo navodi da iz iskaza saslušanih svjedoka proizlazi da je okrivljenik dulji period bio verbalno i fizički agresivan prema supruzi, zbog čega sud smatra da ga je još uvijek potrebno otklanjati od takvog ponašanja. Nadalje, prvostupanjski sud pobijanim rješenjem okrivljeniku na temelju članka 98.a ZKP-a kao samostalnu određuje mjeru opreza iz članka 98. stavaka 1. i 2. točke 4. ZKP-a, koja mjera se, međutim, može odrediti samo u slučaju postojanja jedne ili više posebnih istražnozatvorskih osnova propisanih u članku 123. ZKP-a, dok se istražni zatvor određivan/produljivan po posebnoj istražnozatvorskoj osnovi iz članka 551. stavka 1. ZKP-a, sukladno stavku 3. te odredbe, može zamijeniti samo mjerom opreza liječenja na slobodi, i to uz uvjet da se nakon provedenog vještačenja utvrdi da je za otklanjanje okrivljenikove opasnosti iz članka 551. stavka 1. dostatno njegovo liječenje na slobodi, a što suštinskim i smislenim tumačenjem članka 98.a ZKP-a upućuje na zaključak da se po toj istražnozatvorskoj osnovi, kao samostalna mjera opreza, uz ostvarenje navedenih zakonskih pretpostavki, može odrediti isključivo mjera opreza liječenja na slobodi. Pritom valja primijetiti da prvostupanjski sud kada određuje mjere opreza kao samostalne mjere opreza nije vezan za istražnozatvorsku osnovu po kojoj je do tada bio određivan/produljivan istražni zatvor, tako da, pod pretpostavkom utvrđenja postojanja jedne ili više posebnih istražnozatvorskih osnova propisanih u članku 123. ZKP-a, nema zakonskih prepreka da se kao samostalne odrede i mjere opreza iz članka 98. stavaka 1. i 2. ZKP-a, međutim, tada se u izreci rješenja mora naznačiti odredba ZKP-a iz koje je vidljivo na kojoj konkretno posebnoj istražnozatvorskoj osnovi iz članka 123. ZKP-a prvostupanjski sud temelji takvu svoju odluku, te to i obrazložiti.“

Stoga je Općinski sud u Koprivnici donio novo rješenje⁴⁹ kojim je okrivljeniku ukinuo istražni zatvor te mu je na temelju članka 551. stavka 3. ZKP-a odredio mjeru opreza liječenja na slobodi. Pritom se ovdje napominje da je na održanom ročištu državni odvjetnik opet predložio određivanje samostalne mjere opreza zabrane približavanja žrtvi te, kontradiktorno tome, „da se postupi u skladu s ukidnom odlukom Županijskog suda u Varaždinu“. U obrazloženju rješenja ističe se da „S obzirom na to da je istražni zatvor određivan i produljivan po posebnoj istražnozatvorskoj osnovi iz članka 551. stavka 1. ZKP-a, sukladno stavku 3. te odredbe isti se može zamijeniti samo mjerom opreza liječenjem na slobodi s obzirom na to da je okrivljenik ponovno ispitivan uz vještaka psihijatra, koji je istaknuo da je isti raspravno sposoban“. Ovdje autori ističu da u slučaju da vještak psihijatar utvrdi da je okrivljenikovo stanje takvo da nije u mogućnosti shvatiti ni značenje ni smisao samostalnih

---

⁴⁹ Općinski sud u Koprivnici, poslovni broj Kov-75/2023-40 od 8. prosinca 2023.

mjera opreza, te mjere ne bi bilo oportuno odrediti iz dva razloga. Prvo, u tom slučaju okrivljenikovo psihičko stanje ne bi dopustilo ostvarivanje svrhe i cilja samostalnih mjera opreza, a kao drugo, time bi sud moglo „isprovocirati“ pokretanje novog kaznenog postupka protiv okrivljenika zbog kaznenog djela neizvršenja sudske odluke iz članka 311. stavka 2. KZ/11, kojem zbog toga može biti određen istražni zatvor. Tek u slučaju poboljšanja zdravstvenog stanja okrivljenika i mišljenja vještaka psihijatra da okrivljenik može shvatiti značenje samostalnih mjera opreza, a na prijedlog državnog odvjetnika, okrivljeniku može biti određena samostalna mjera opreza.⁵⁰

Na navedeno rješenje okrivljenik je podnio žalbu, no ona je odbijena rješenjem Županijskog suda u Varaždinu,⁵¹ u kojem je u bitnome navedeno da „okrivljenik pogrešno drži da mu prvostupanjski sud u postojećoj situaciji nije mogao odrediti mjeru opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a s obzirom na nepobitnu činjenicu da mu je istekao maksimalni rok trajanja istražnog zatvora iz članka 133. ZKP-a (članak 551. stavak 2. ZKP-a). To zato što okrivljenik ispušta iz vida članak 551. stavak 4. ZKP-a prema kojem trajanje mjere opreza iz članka 551. stavka 3. ZKP-a, dakle, mjere opreza liječenja na slobodi, nije ograničeno rokovima trajanja istražnog zatvora.“

Rješenjem izvanraspravno vijeća Županijskog suda u Zagrebu⁵² ukinuto je rješenje suca istrage kojim je neubrojivom okrivljeniku ukinut istražni zatvor te su mu određene samostalne mjere opreza zabrana približavanja oštećenici na udaljenost manju od pet metara i zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s oštećenicom te je predmet vraćen na ponovno odlučivanje. Okrivljenik je protiv rješenja podnio žalbu te je predložio da se pobijano rješenje ukine i vrati na ponovno odlučivanje, a podredno je predložio da se pobijano rješenje preinači na način da mu se istražni zatvor zamijeni mjerom opreza liječenja na slobodi ili u bolničkoj instituciji. Pažljivim čitanjem ovoga poglavlja može se primijetiti da su sve dosad analizirane drugostupanjske odluke donesene isključivo u povodu žalbe okrivljenika, dok redovito izostaje žalba državnog odvjetnika protiv rješenja kojima se neubrojivim počiniteljima određuju pogrešne samostalne mjere opreze. Prema stavu Županijskog suda u Zagrebu sudac istrage nije uzeo u obzir nalaz i mišljenje vještaka psihijatra, zbog čega je činjenično stanje ostalo nepotpuno utvrđeno. Tako se u obrazloženju drugostupanjskog rješenja navodi: „S obzirom na to da (...) iz prijedloga državnog odvjetnika proizlazi da je vještak utvrdio postojanje opasnosti od činjenja težeg kaznenog djela, tada nije bilo uvjeta za zamjenu istražnog zatvora

---

⁵⁰ Usp. rješenje Općinskog kaznenog suda u Zagrebu poslovni broj Kv-755/2023 od 26. lipnja 2023. i Kv-813/2023-20 od 26. srpnja 2023. te rješenje Županijskog suda u Zagrebu poslovni broj Kv II-1435/2023-2 od 8. rujna 2023.

⁵¹ Županijski sud u Varaždinu, poslovni broj KŽ-764/2023-4, od 27. prosinca 2023.

⁵² Županijski sud u Zagrebu, poslovni broj Kv II-1711/2022-2, od 7. prosinca 2022.

samostalnom mjerom opreza na način preciziran izrekom pobijanog rješenja, s obzirom na to da iz članka 551. stavak 3. ZKP-a proizlazi da se istražni zatvor iz stavka 1. članka 551. ZKP-a može zamijeniti mjerom opreza liječenja na slobodi ako sud, nakon provedenog vještačenja, utvrdi da je za otklanjanje okrivljenikove opasnosti iz stavka 1. toga članka dostatno njegovo liječenje na slobodi. Dakle, u slučaju da se radi o neubrojivoj osobi ne mogu se određivati mjere opreza iz članka 98. stavka 2. ZKP-a, nego samo mjera opreza iz članka 551. stavak 3. ZKP-a, (...) pri čijem određivanju je nužno pozvati se na članak 98.a ZKP-a što je pobijanim rješenjem propušteno učiniti.“ S navedenim shvaćanjem ovi se autori slažu u potpunosti.

Rješenjem optužnog vijeća Općinskog kaznenog suda u Zagrebu⁵³ neubrojivom okrivljeniku ukinut je istražni zatvor te mu je na temelju članka 98.a ZKP-a u vezi s člankom 551. stavkom 3. ZKP-a određena samostalna mjera opreza psihijatrijskog liječenja na slobodi. Ovdje se napominje da je vještak psihijatar svojim nalazom i mišljenjem predložio smještaj okrivljenika u psihijatrijsku ustanovu. Tako iz obrazloženja navedenog rješenja proizlazi da „...s obzirom na to da se radi o osobi koja je tempore criminis bio neubrojiv te bi mogao zbog težih duševnih smetnji počiniti teže kazneno djelo (...) istražni zatvor se može zamijeniti samo mjerom opreza liječenja na slobodi i to uz uvjet da se nakon provedenog vještačenja utvrdi da je za otklanjanje optuženikove opasnosti iz članka 551. stavka 1. ZKP-a dostatno njegovo liječenje na slobodi, što teleološkim tumačenjem članka 98.a ZKP-a upućuje na zaključak da se po toj istražnozatvorskoj osnovi kao samostalna mjera opreza, uz gore navedeni uvjet, može odrediti isključivo mjera opreza liječenja na slobodi. Dakle, u slučaju da se radi o neubrojivoj osobi ne mogu se određivati mjere opreza iz članka 98. stavka 2. ZKP-a, nego samo mjera opreza iz članka 551. stavka 3. ZKP-a.“ Kao posebno zanimljiv navodi se sljedeći dio obrazloženja: „Iako u konkretnom slučaju, a na temelju nalaza i mišljenja psihijatrijskog vještaka, ne postoji potrebna zakonom propisana pretpostavka za optuženikovim liječenjem na slobodi, imajući u vidu da su istekli maksimalni zakonom propisani rokovi trajanja istražnog zatvora, a zakonodavac u ovakvim slučajevima nije propisao mogućost produljiti optuženiku mjeru istražnog zatvora, u ovakvoj procesnoj situaciji, vijeću ne preostaje ništa drugo nego optuženiku ukinuti istražni zatvor, pustiti ga na slobodu i odrediti mu samostalnu mjeru opreza liječenja na slobodi.“

Pregledom dostupne sudske prakse, čak i u slučaju da je neubrojivom okrivljeniku moguće odrediti samostalnu mjeru opreza, otvara se pitanje je li to pravno moguće s obzirom na nalaz i mišljenje vještaka psihijatra, koji navede da i nadalje postoji opasnost na strani počinitelja, a istekli su rokovi trajanja

---

⁵³ Općinski kazneni sud u Zagrebu, poslovni broj Kov-1170/2023-12, od 20. listopada 2023.

istražnog zatvora. Po stavu autora, neubrojivim počiniteljima protupravnih djela, nakon isteka trajanja istražnog zatvora, može se, jedino i isključivo, na temelju članka 551. stavka 3. u vezi s člankom 98.a ZKP-a, odrediti samostalna mjera opreza liječenja na slobodi, i to uz uvjet da se nakon provedenog vještačenja utvrdi da je za otklanjanje okrivljenikove opasnosti iz članka 551. stavka 1. ZKP-a dostatno njegovo liječenje na slobodi.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Posljednjih godina učinjene su znatne normativne promjene s ciljem jačanja zaštite osoba koje su u stanju neubrojivosti počinile protupravno djelo. No nameće se pitanje mogu li promjene na normativnoj razini dovesti do praktičnog poboljšanja takvih osoba. Dosadašnja iskustva u postupanju prema neubrojivim osobama upućuju na to da sam zakon ne može poboljšati položaj ovih osoba ako društvo ne stvori uvjete za provedbu toga zakona te ako se oni koji postupaju prema neubrojivim osobama ne angažiraju u funkciji zaštite njihovih prava.⁵⁴

U ovome radu pokušalo se dati prikaz kako prvostupanjski, ali i drugostupanjski sudovi primjenjuju relativno novi institut ZKP-a u kaznenim postupcima prema neubrojivim osobama. Tako je vidljivo da se u odnosu na neubrojive osobe istražni zatvor određuje i produljuje na temelju članka 551. ZKP-a, nakon što vještak psihijatar u svom nalazu i mišljenju navede da postoji vjerojatnost da bi neubrojivi počinitelj protupravnog djela zbog duševne smetnje mogao počiniti teže kazneno djelo. Na neubrojive počinitelje protupravnih djela ne primjenjuje se istražnozatvorska osnova iz članka 123. ZKP-a, koja se primjenjuje isključivo samo prema tzv. ubrojivim počiniteljima kaznenih djela.

Također, razvidno je i da se neubrojivom okrivljeniku može izreći samo jedna mjera opreza, i to ona propisana člankom 551. stavkom 3. ZKP-a, dok se mjere opreza iz članka 98. ZKP-a mogu odrediti samo prema ubrojivim počiniteljima kaznenih djela, kad postoje neke od okolnosti iz članka 123. ZKP-a.

Autori su ovim radom nastojali prikazati neujednačenu državnoodvjetničku i sudsku praksu u odnosu na pravnu problematiku određivanja istražnog zatvora, a po proteku maksimalnih rokova trajanja istražnog zatvora, samostalnih mjera opreza prema neubrojivim okrivljenicima. Iz izloženih optužnica proizlazi kako državni odvjetnici učestalo, prilikom predlaganja određivanja ili produljenja istražnog zatvora protiv neubrojivih okrivljenika, kumuliraju zakonske osnove iz članka 123. stavka 1. ZKP-a te iz članka 551. stavka 1.

---

⁵⁴ Škorić M.; Srdoč, E., *op. cit.* u bilj. 1, str. 949.

ZKP-a, kao i da po proteku maksimalnih rokova trajanja istražnog zatvora nerijetko predlažu neubrojivim okrivljenicima, uz ili mimo mjere opreza liječenja na slobodi, odrediti neke od mjera opreza iz članka 98. ZKP-a kao samostalne mjere opreza. Jednako tako, iz izložene sudske prakse proizlazi da neki sudovi smatraju da se neubrojivim okrivljenicima po proteku maksimalnih rokova trajanja istražnog zatvora kao samostalna mjera opreza može odrediti isključivo mjera opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 3. ZKP-a, dok neki sudovi smatraju da se prema neubrojivim okrivljenicima mogu izreći i mjere opreza iz članka 98. ZKP-a kao samostalne mjere opreza, povezujući takve samostalne mjere opreza s nekom od istražnozatvorskih osnova iz članka 123. stavka 1. ZKP-a. Naposljetku, pojedini sudovi smatraju da se neubrojivim okrivljenicima ne mogu uopće izreći samostalne mjere opreza ako je provedenim psihijatrijskim vještačenjem indiciran smještaj u psihijatrijsku ustanovu te stoga upućuju na primjenu Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Prema stavu autora, a vodeći se ranije izraženim stajalištem da se protiv neubrojivih okrivljenika istražni zatvor može odrediti isključivo primjenom zakonske osnove iz članka 551. stavka 1. ZKP-a, neubrojivim osobama moguće je kao samostalnu mjeru opreza odrediti samo i isključivo mjeru opreza liječenja na slobodi iz članka 551. stavka 1. ZKP-a. S obzirom na sve navedeno, autori smatraju da bi *de lege ferenda* trebalo razmisliti o izmjeni odredaba ZKP-a koje su analizirane i problematizirane u ovome radu i koje stvaraju ranije iznesene poteškoće, dileme i izazove u praksi. Takvim izričitim propisivanjem (samostalnih) mjera opreza koje se mogu izreći neubrojivim okrivljenicima, što je po stavu autora isključivo mjera opreza liječenja na slobodi, doprinijelo bi se vladavini prava kroz usklađenost sudske prakse te kroz jačanje zaštite neubrojivih osoba u kaznenom postupku.

LITERATURA

1. Bitanga, M.; Bilušić, I., Opasnost od ponavljanja djela i određivanje istražnog zatvora – iudex, quo vadis?, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 28, br. 2, 2021, str. 241–269.
2. Garačić, A., *Kazneni zakon u sudskoj praksi, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Opći dio, Glave I. do VIII.*, Libertin naklada, Rijeka, 2023.
3. Garačić, A., *Zakon o kaznenom postupku u sudskoj praksi, Knjiga prva (Glava I. – Glava XIX.)*, Libertin naklada, Rijeka, 2018.
4. Horvatić, Ž.; Derenčinović, D.; Cvitanović, L. *Kazneno pravo – Opći dio I*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016.
5. Krapac, D. *et al.*, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2015.
6. Novoselec, P.; Martinović, I., *Komentar Kaznenog zakona, I. knjiga: opći dio*,

Narodne novine, Zagreb, 2019.

7. Pleić, M.; Budimlić, T., Mjere opreza u kaznenom postupku – prijepori oko samostalnosti opstojnosti i trajanja te druga otvorena pitanja, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 28, br. 2, 2021, str. 271–301.
8. Saračević Moslavac, A., *Krajnost oduzimanja slobode mjerom istražnog zatvora*, 2019, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V-01D2019B1256> (19. 10 2024.).
9. Škorić, M.; Srdoč, E., Pravni položaj neubrojivih počinitelja protupravnih djela u Republici Hrvatskoj, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 52, br. 4, 2015, str. 933–953.
10. Treursić, I.; Žarković Palijan, T.; Kovačević, D.; Pavelić Tremac, A., Obilježja kaznenih djela kod neubrojivih počinitelja, *Policija i sigurnost*, vol. 24, br. 1, 2015, str. 48–65.
11. Tripalo, D.; Burić, Z., Položaj neubrojivih počinitelja protupravnih djela u kontekstu novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 19, br. 2, 2012, str. 501–531.

Summary

Martina Pamić*

David Jakovljević**

APPLICATION OF INDEPENDENT PRECAUTIONARY MEASURES TO THE LEGALLY INSANE

Pre-trial detention is the most restrictive measure to ensure the presence of the defendant. Its duration is limited and depends on the sentence prescribed for the criminal offence charged against the defendant. In practice, it is not uncommon for the period of pre-trial detention to expire before the court of first instance renders its verdict. Therefore, in order to eliminate the reasons for which the measure of pre-trial detention was applied, it is necessary to apply independent precautionary measures from Article 98.a of the Criminal Procedure Act (further: CPA). In the case of a reasonable doubt that the defendant committed an illegal act in a state of insanity, pre-trial detention can only be ordered on the basis of Article 551, paragraph 1 of the CPA if there is a probability that the defendant could commit a more serious crime due to serious mental disorders. Therefore, it is not possible to order pre-trial detention for a legally insane defendant on any of the grounds prescribed by Article 123, paragraph 1 of the CPA. If, however, the court, after a psychiatric examination, finds that to eliminate such a danger to the defendant, treatment at liberty is sufficient, pre-trial detention can be replaced by the precautionary measure of treatment at liberty (Article 551, paragraph 3, CPA). But what happens

---

* Martina Pamić, Judge of the Municipal Criminal Court in Zagreb; Martina.Pamic@oszg.pravosudje.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-0379-4216>

** David Jakovljević, Senior Court Advisor at the Criminal Department of the First Instance of the County Court in Zagreb; David.Jakovljevic@zszg.pravosudje.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-3104-1086>

when the pre-trial detention of legally insane defendants expires before the court judgment is passed? Can precautionary measures be imposed as independent precautionary measures? If so, which ones? Those from Article 98 CPA or the one from Article 551, paragraph 3 CPA? Under what assumptions can they be determined? Since the introduction of the institute of independent precautionary measures, judicial practice has been diverse and does not provide unequivocal answers.

Keywords: pre-trial detention, precautionary measures, independent precautionary measures, legally insane persons.